

 APSTIPRINU

Kultūras ministre D.Melbārde

2015. gada 20. nov.

**Kultūrpolitikas pamatnostādnes 2014.–2020. gadam
„Radošā Latvija”**

**NEMATERIĀLĀ KULTŪRAS MANTOJUMA
SAGLABĀŠANAS UN ATTĪSTĪBAS STRATĒGIJA**

**Rīga
2015**

Saturs

1.	Ievads	4
2.	NKM saglabāšanas un attīstības vīzija	4
3.	NKM situācijas apraksts	4
3.1.	Politikas plānošanas dokumenti NKM saglabāšanai un attīstībai	4
3.2.	NKM raksturojums Latvijas un starptautiskajā aspektā	4
3.3.	NKM pārvaldība un iesaistītās institūcijas	5
3.4.	NKM iekšējās un ārējās vides novērtējums	8
3.5.	Priekšlikumi tālākai darbībai NKM saglabāšanā un attīstībā	10
4.	NKM stratēģijas virsmērķis un rīcības virzieni	11
5.	Rezultatīvie rādītāji	12
6.	Rīcības virzieni un galvenie pasākumi pamatnostādņu „Radošā Latvija” kontekstā	14
6.1.	1. rīcības virziens. „Nodrošināt Latvijas NKM daudzveidīgo formu un prakšu saglabāšanu un tālāknodošanu, īpaši aktivizējot kopienu un institūciju mērķtiecīgu sadarbību šī mantojuma kā attīstības potenciāla un resursa izmantošanai”	14
6.2.	2. rīcības virziens. „Nostiprināt Dziesmu un deju svētku tradīciju kā Cilvēces mutvārdu un NKM meistardarba ilgtspēju”	15
6.3.	3. rīcības virziens. „Attīstīt daudzveidīgu, kvalitatīvu un pieejamu formālās un neformālās izglītības piedāvājumu (pakalpojumu) NKM saglabāšanas, tālāknodošanas un attīstības kontekstā”	16
7.	NKM stratēģijas īstenošanas novērtēšanas kārtība	18

Lietotie saīsinājumi

AI	atmiņas institūcijas (arhīvi, muzeji, bibliotēkas)
ELFLA	Eiropas Lauksaimniecības fonds lauku attīstībai
EM	Ekonomikas ministrija
ESF	Eiropas Sociālais fonds
FM	Finanšu ministrija
IZM	Izglītības un zinātnes ministrija
JVLMA	Jāzepa Vītola Latvijas Mūzikas akadēmija
KISC	Kultūras informācijas sistēmu centrs
KM	Kultūras ministrija
Latvija 2030	Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam
LKA	Latvijas Kultūras akadēmija
LKK	Latvijas Kultūras koledža
LMA	Latvijas Mākslas akadēmija
LNA	Latvijas Nacionālais arhīvs
LNB	Latvijas Nacionālā bibliotēka
LNKC	Latvijas Nacionālais kultūras centrs
LPS	Latvijas Pašvaldību savienība
LU	Latvijas Universitāte
LZA	Latvijas Zinātņu akadēmija
NAP 2020	Nacionālais attīstības plāns 2014.–2020. gadam
NKM	Nemateriālais kultūras mantojums
NVO	Nevalstiskās organizācijas
pamatnostādnes	
<i>Radošā Latvija/ RL</i>	Kultūrpolitikas pamatnostādnes 2014.–2020. gadam „Radošā Latvija”
PB	pašvaldību budžets
PIKC	Profesionālās izglītības kompetences centrs
RA	Rēzeknes Augstskola
RD	Rīgas dome
RTU	Rīgas Tehniskā Universitāte
UNESCO LNK	Apvienoto Nāciju izglītības, zinātnes un kultūras organizācijas Latvijas Nacionālā komisija
VA	Vidzemes Augstskola
VARAM	Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija
VB	valsts budžets
VISC	Valsts izglītības satura centrs
VKKF	Valsts Kultūrkapitāla fonds
VKPAI	Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcija
VSAOI	Valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas
ZM	Zemkopības ministrija

1. Ievads

„Nemateriālā kultūras mantojuma stratēģija 2014.–2020. gadam” (turpmāk – Stratēģija) ir plānošanas dokuments, kas sagatavots saskaņā ar Latvijas valsts vidēja termiņa politikas plānošanas dokumenta „Kultūrpolitikas pamatnostādnes 2014.–2020. gadam „Radošā Latvija”¹ stratēģiskajiem mērķiem. Stratēģija nosaka rīcības virzienus un uzdevumus Latvijas nemateriālā kultūras mantojuma (turpmāk – NKM), t.sk. Dziesmu un deju svētku tradīcijas kā Cilvēces mutvārdu un NKM meistardarba, saglabāšanā, nodrošinot NKM dzīvotspēju (t.sk. identifikāciju, dokumentēšanu, pētniecību, saglabāšanu, aizsardzību, popularizēšanu, vērtības nostiprināšanu, tālāk nodošanu, it īpaši ar formālās un neformālās izglītības palīdzību), kā arī atdzīvinot šāda mantojuma dažādus aspektus un izmantojot to kā nozīmīgu resursu ilgtspējīgai attīstībai.

2. NKM saglabāšanas un attīstības vīzija

Daudzveidīgs un dzīvotspējīgs Latvijas NKM (t.sk. arī Dziesmu un deju svētku tradīcija kā unikāla latviešu nacionālās identitātes sastāvdaļa un UNESCO Cilvēces mutvārdu un NKM meistardarbs), ko nodrošina sabiedrības (kopienas) vērtību izpratne un aktīva līdzdalība sava mantojuma apgūšanā, praktizēšanā un tālāk nodošanā.

3. NKM situācijas apraksts

3.1. Politikas plānošanas dokumenti NKM saglabāšanai un attīstībai

- „Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam” (10.06.2010. apstiprināta Saeimā).
- „Nacionālais attīstības plāns 2014.–2020. gadam” (20.12.2012. apstiprināts Saeimā). NAP 2020 ir cieši saistīts ar Latvija 2030.
- „Kultūrpolitikas pamatnostādnes 2014.–2020. gadam „Radošā Latvija”” (LR MK 29.07.2014. rīkojums Nr. 401). Pamatnostādnēs ietverti četri stratēģiskie mērķi:
 - Kultūra kā identitātes un radošuma pamats (Latvija 2030 kontekstā),
 - Kultūras un radošās industrijas (NAP 2020 prioritātes Tautsaimniecības izaugsme kontekstā),
 - Radošā izglītība (NAP 2020 prioritātes Cilvēka drošumspēja kontekstā),
 - Radošās teritorija (NAP 2020 prioritātes Izaugsmi atbalstošas teritorijas kontekstā).
- Konceptija „Par Latvijas nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanu” (LR MK 23.12.2008. rīkojums Nr. 880).
- Programma „Mantojums–2018. Kultūras infrastruktūras uzlabošanas programma 2006.–2018.gadam.” (LR MK 16.05.2006. rīkojums Nr. 347).

3.2. NKM raksturojums Latvijas un starptautiskajā aspektā

NKM uzskatāms par vienu no galvenajiem avotiem cilvēces radošumam un kultūras izpausmju daudzveidībai, kas ir būtiski faktori ilgtspējīgas attīstības nodrošināšanai. NKM līdzās materiālajam kultūras mantojumam ir kultūras piederības, identitātes un pašapziņas avots. Tomēr NKM izpausmes 21. gadsimtā zaudējušas savu aktualitāti un funkcionalitāti, ievērojami samazinoties tradicionālā dzīvesveida nozīmei un aizstājot to ar laikmetīgiem risinājumiem. Līdz ar to palielinājies unikālu zināšanu un prasmju izzušanas risks, mazinot NKM daudzveidību un savdabību.

¹ <http://polsis.mk.gov.lv/view.do?id=4877>

2003. gada 17. oktobrī UNESCO Ģenerālā konference pieņēma Konvenciju par nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanu (turpmāk – Konvencija), atzīstot cilvēces NKM nozīmību līdztekus materiālajam kultūras un dabas mantojumam, kā arī tā apdraudētību globalizācijas un citu procesu ietekmē. Latvija aktīvi piedalījās Konvencijas izstrādē un kā astotā valsts pievienojās tai 2005. gadā (līdz 2015. gada jūlijam Konvencijai pievienojušās 163 pasaules valstis)².

Konvencijas mērķis – saglabāt NKM, nodrošināt cieņu pret attiecīgo kopieni, grupu un indivīdu NKM, veidot izpratni vietējā, nacionālā un starptautiskajā līmenī par NKM nozīmi, nodrošinot tā savstarpēju atzīšanu, kā arī starptautisku sadarbību un palīdzību. Dalībvalstu pienākumi saskaņā ar Konvenciju – īstenot nepieciešamos pasākumus, lai nodrošinātu tās teritorijā esošā NKM saglabāšanu; identificēt un definēt dažādos tās teritorijā esošos NKM elementus, piedaloties kopienām, grupām un attiecīgajām nevalstiskajām organizācijām. Nozīmīgākie Konvencijā noteiktie saglabāšanas pasākumi Konvencijas dalībvalstīm ir nacionālā līmeņa viena vai vairāku NKM sarakstu izveide, atbilstošas politikas un ar to saistīto tiesību aktu izstrādāšana un programmu īstenošana, cilvēkresursu un infrastruktūras kapacitātes stiprināšana NKM izpausmju dzīvo formu saglabāšanai, tālāknodešanai un aizsardzībai.

Konvencijā paredzēto saistību izpildi Latvijā koordinē KM, iesaistot kopienas, nevalstiskās organizācijas, augstākās izglītības un pētniecības iestādes, kā arī valsts un pašvaldību institūcijas. Sekmīgai Latvijas NKM saglabāšanai un attīstībai ilgtermiņā nozīmīga ir KM pārraudzībā esošo kultūras, kultūrizglītības un atmiņu institūciju (muzeji, arhīvi, bibliotēkas) līdzdalība.

Atbilstoši Konvencijai Latvijas teritorijā esošā NKM identificēšanai, saglabāšanai un ilgtspējai noteiktā kārtībā jāizveido un turpmāk jāaktualizē:

- NKM reprezentatīvais saraksts, tajā iekļaujot NKM elementus, lai veicinātu NKM atpazīstamību, kā arī labāku izpratni par tā nozīmību un saglabāšanas nepieciešamību;
- NKM neatliekamās saglabāšanas saraksts, tajā iekļaujot NKM elementus, ja to ilgtspēja ir apdraudēta un tam nepieciešami saglabāšanas pasākumi.

Minētajos sarakstos jāiekļauj NKM, kas ir izplatīts visā Latvijas teritorijā, vienā vai vairākās vēsturiskajās vai administratīvajās teritorijās, lokālā teritorijā vai latviešu diasporā ārvalstīs un izpaužas šādās jomās: mutvārdu tradīcijas un izpausmes, ieskaitot valodu kā NKM nesēju; spēles mākslas; paražas, rituāli un svētki; zināšanas un paražas, kas saistītas ar dabu un pasauli; tradicionālās amatniecības prasmes.

Latvijas NKM saglabāšana, dzīvotspēja un aizsardzība ilgtermiņā saistīta gan ar NKM izpēti un dokumentēšanu, gan ar tā mērķtiecīgu praktizēšanu un tālāknodešanu (formālajā un neformālajā izglītībā) dažādās kultūras un interešu kopienās Latvijā un latviešu diasporās ārvalstīs, mērķtiecīgi sadarbojoties valsts, pašvaldību un nevalstiskajām organizācijām.

3.3. NKM pārvaldība un iesaistītās institūcijas

Latvijā NKM saglabāšanas jautājumi ir valsts pārvaldes, pašvaldību un citu institūciju kompetence.

Valsts pārvaldes institūcijas

- Kultūras ministrija (KM) – vadošā valsts pārvaldes iestāde kultūras nozarē, kuras galvenā funkcija ir izstrādāt kultūras politiku un koordinēt tās īstenošanu, tajā skaitā NKM jomā. KM ir koordinējoša institūcija Konvencijā paredzēto saistību izpildei.

²<http://www.unesco.org/eri/la/convention.asp?KO=17116&language=E>

- Latvijas Nacionālais kultūras centrs (LNKC) – kultūras ministra pakļautībā esoša tiešās pārvaldes iestāde, kuras darbības mērķis ir īstenot valsts politiku kultūras un radošās industrijas izglītības, nemateriālā kultūras mantojuma, Dziesmu un deju svētku tradīcijas un ar to saistītajās tautas mākslas jomās. LNKC darbības virzieni saistīti ar Latvijas NKM saglabāšanu un attīstību, veicinot tautas mākslas procesa daudzveidību un nepārtrauktību un rosinot aktīvu sabiedrības līdzdalību kultūras vērtību radīšanā, t.sk. Dziesmu un deju svētku tradīcijas kā Cilvēces mutvārdu un nemateriālā kultūras mantojuma meistardarba saglabāšanu.
- Izglītības un zinātnes ministrija (IZM) – vadošā valsts pārvaldes iestāde izglītības, zinātnes un sporta nozarē, kā arī jaunatnes un valsts valodas politikas jomā, kas īsteno izglītības politiku un izstrādā izglītības politikas vadlīnijas, veidojot demokrātisku, nacionālā identitātē balstītu izglītības telpu mūsdienu Eiropā. Latvijā izglītība ir uzlūkota ne tikai kā mācīšana un mācīšanās, bet ir balstīta arī tādās jomās kā mūžizglītība, mobilitāte, integrācija, tālākizglītība u.c., tajā skaitā veicinot NKM nodošanu no paaudzes uz paaudzi.
- Valsts izglītības satura centrs (VISC) – izglītības un zinātnes ministra pakļautībā esoša tiešās pārvaldes iestāde, kuras galvenie darbības virzieni ir mācību satura izstrāde vispārējā un profesionālajā izglītībā un tā pārraudzība; izglītojamo mācību sasniegumu novērtēšana valsts pārbaudījumos vispārējā izglītībā un vienota profesionālās izglītības valsts pārbaudījumu satura izstrāde un norise; VISC koordinē arī interešu izglītības sistēmas darbību un īsteno atbalsta pasākumus izglītojamo personības attīstībai, spēju un talantu pilnveidei; nodrošina Latvijas skolu jaunatnes dziesmu un deju svētku sagatavošanu un norisi u.c. VISC veidoto mācību priekšmetu standartu saturu, paredzamās prasmes satura apgūvē un metodiskie ieteikumi, sniedz vispusīgu ieskatu kultūras izziņāšanā un palīdz stiprināt nacionālās kultūras apziņu, motivējot izglītojamos cienīt un saglabāt kultūras mantojumu. Savukārt interešu izglītībā īstenotās daudzveidīgās kultūrizglītības programmas ir nozīmīgs pamats gan Dziesmu un deju svētku tradīcijas, gan atsevišķu NKM izpausmju saglabāšanai un tālāk nodošanai bērnu un jauniešu vidū.
- Valsts Kultūrkapitāla fonds (VKKF) – publisks nodibinājums, ar kura starpniecību valsts atbalsta Latvijas kultūras mantojuma saglabāšanu, radošā procesa nepārtrauktību un kvalitatīvu attīstību Latvijas profesionālajā mākslā un kultūrā, veicinot jaunradē, sadarbībā, tolerancē un līdzdalībā sakņotas modernas, saliedētas un atbildīgas sabiedrības veidošanos. VKKF prioritāte tradicionālajā kultūras nozarē ir NKM lietpratēju zināšanu un prasmju tālāk nodošana. Nozares ekspertu padome izskata projektus, kas saistīti ar izglītojošu un tradicionālo kultūru popularizējošu materiālu veidošanu un publicēšanu; tradicionālo kultūru popularizējošiem pasākumiem (darbnīcas, semināri, nometnes, festivāli, tradicionālo amatu prasmju pārmantošanas pasākumi u.c.), kas balstīti izpētē vai neformālu zināšanu tālāk nodošanā; tradicionālās kultūras prakses kvalitatīvu dokumentēšanu, izpēti, publicēšanu un tālāk nodošanu (lauka pētījumi, dzīvesstāsti, novadpētniecība); Dziesmu un deju svētku tradīcijas izpēti.
- Apvienoto Nāciju Izglītības, zinātnes un kultūras organizācijas Latvijas Nacionālā komisija (UNESCO LNK) – pārrauga Konvencijas par NKM saglabāšanu īstenošanu Latvijā un iepazīstina UNESCO dalībvalstis ar Latvijas sasniegumiem un pieredzi NKM saglabāšanā, kā arī sadarbojas ar UNESCO centrālo Sekretariātu (viena no Sekretariāta darbības programmām ir NKM saglabāšana).

Pašvaldības – veiksmīgs ilgtermiņa sadarbības partneris, kuru viena no autonomajām funkcijām ir rūpēties par kultūru un sekmēt tradicionālo kultūras vērtību saglabāšanu un tautas jaunrades attīstību. Pašvaldības savā teritorijā atbalsta gan Dziesmu un deju svētku tradīcijas uzturēšanu, gan tautas mākslas kolektīvus un pasākumus par tradicionālās kultūras tradīciju uzturēšanu un izkopšanu.

Nevalstiskās organizācijas – veicina sabiedrības mērķtiecīgu un atbildīgu līdzdalību kultūras procesos, tostarp NVO ir ilggadēji un uzticami sadarbības partneri NKM saglabāšanā un attīstībā, piemēram, tradicionālās kultūras biedrība „Aprīka”, „Dziesmusvētku biedrība”, biedrība „Latvijas Vokālo ansambļu asociācija”, „Latvijas Universitātes Kultūras un mākslas un izglītības jaunrades biedrība „Juventus””, „Latvijas Folkloras biedrība”, biedrība „Etniskās kultūras centrs „Sūiti””, „Tautas muzikantu biedrība”, biedrība „Skaņumāja”, „Latvijas koklētāju biedrība”, „Latviešu tautas mākslas savienība”, „Latvijas Amatieru teātru asociācija”, „Pasaules brīvo latviešu apvienība” u.c.

Pētniecības un izglītības institūcijas

- Latvijas Universitātes Literatūras, folkloras un mākslas institūta Latviešu folkloras krātuve (LFK) – senākā un nozīmīgākā NKM vākšanas un akadēmiskās pētniecības iestāde Latvijā (dibināta 1924. gadā), kopš 1999. gada tā ir Latvijas Universitātes Literatūras, folkloras un mākslas institūta sastāvdaļa. LFK uzdevumi ir dokumentēt, saglabāt un padarīt publiski pieejamas rakstveida un audiovizuālas liecības par Latvijas nemateriālās kultūras dažādajām izpausmēm. LFK uztur (saglabā, sistematizē, katalogizē) vienu no Eiropas apjomīgākajiem folkloras krājumiem, krājumā ietilpst UNESCO Pasaules atmiņas reģistrā (2001.) iekļautais Krišjāņa Barona Dainu skapis (www.dainuskapis.lv). LFK pieņem NKM vākus no atsevišķiem vācējiem un vākšanas centriem, sniedz konsultācijas par konkrētās Latvijas vietās savāktu NKM un sniedz metodiskus ieteikumus NKM vākšanā un dokumentēšanā.
- Valsts un pašvaldību muzeji – sabiedrībai pieejamu izglītojošu un pētniecības institūciju tīkls, kuru funkciju klāstā ietilpst arī materiālās un nemateriālās kultūras un dabas vērtību uzkrāšana, dokumentēšana un saglabāšana, muzeju krājuma un ar to saistītās informācijas pētniecība; sabiedrības izglītošana, materiālās un nemateriālās kultūras un dabas vērtību popularizēšana, veidojot ekspozīcijas un izstādes, kā arī izmantojot citus ar muzeja darbību saistītus izglītošanas un popularizēšanas veidus.
- Valsts arhīvu sistēma – nodrošina Latvijas nacionālā dokumentārā mantojuma, t.sk. liecību par NKM, kas radies Latvijas teritorijā, uzglabāšanu un pieejamību.
- Valsts un pašvaldību bibliotēkas – izglītojošas, informatīvas un kultūras institūcijas, kuru funkcijās ietilpst kultūras mantojuma – iespieddarbu, elektronisko izdevumu, rokrakstu un citu dokumentu – uzkrāšana, sistematizēšana, katalogizēšana, bibliografēšana un saglabāšana, kā arī bibliotēku krājumos esošās informācijas publiskas pieejamības un izmantošanas nodrošināšana un bibliotēkas pakalpojumu sniegšana.
- Latvijas augstskolas – vairākas Latvijas augstskolas (LU, LKA, JVLMA, LMA u.c.) studiju procesā iekļauj NKM saglabāšanas jautājumus, t.sk. akadēmiskos pētījumus, lauka pētījumus, kas aptver dažādus NKM aspektus (valodu, klasisko un mūsdienu folkloru, NKM muzikālās izpausmes, amatniecību u.c.).

Starptautiskā sadarbība

- Baltijas valstu Dziesmu un deju svētku tradīcijas saglabāšanas komiteja – koleģiāla konsultatīva Baltijas valstu sadarbības institūcija, kurā iesaistītas par Dziesmu un deju svētku tradīcijas ilgtspēju atbildīgās institūcijas trijās Baltijas valstīs. Komiteja regulāri tiekas, lai saskaņotu viedokļus un apmainītos ar aktuālo informāciju par Dziesmu un deju svētku tradīcijas attīstību katrā no valstīm. Baltijas valstu komitejas darbība saistīta ar stratēģisku uzdevumu definēšanu un īstenošanu, sadarbības koordinēšanu u.tml. Regulārai un sekmīgai sadarbībai Baltijas valstu Dziesmu un deju svētku komitejā no katras Baltijas valsts izvirzīti seši pārstāvji – svētku rīkotājorganizācijas pārstāvis, nozaru eksperts (nevalstisko organizāciju pārstāvis vai konsultatīvo padomju deleģēts pārstāvis), KM pārstāvis un UNESCO Nacionālās komisijas pārstāvis. Komitejas vadība uz 3 gadiem rotācijas kārtībā tiek nodota vienai no dalībvalstīm. No 2015. līdz 2017. gadam komiteju vada Latvija, t.sk. kopā ar Baltijas valstīm aktualizē un definē uzdevumus Baltijas Dziesmu un deju svētku tradīcijas ilgtspējai (piem., sagatavo kopīgu svētku pasākumu kalendāru (prezentēts 2015.gada 30. janvāra Dziesmu un deju svētku padomes sēdē).

3.4. NKM jomas iekšējās un ārējās vides novērtējums

Stiprās puses

1. Latvijā NKM (t.sk. Dziesmu un deju svētku tradīcijas) saglabāšanā un attīstībā gan kā īstenotāji, gan sadarbības partneri iesaistās plašs dalībnieku spektrs, tostarp:
 - indivīdi – aktīva sabiedrības daļa, kas mērķtiecīgi un regulāri darbojas individuāli, interešu grupās vai mākslinieciskajos/tautas mākslas kolektīvos;
 - kultūras, kultūrizglītības un atmiņu iestādes (vēsturiski veidotas, valsts un pašvaldību uzturētas, daudzveidīgas mērķos un saturā), kā arī šo iestāžu cilvēkresursi;
 - pašvaldības – veiksmīgs ilgtermiņa sadarbības partneris (viena no pašvaldību autonomajām funkcijām – rūpēties par kultūru un sekmēt tradicionālo kultūras vērtību saglabāšanu un tautas jaunrades attīstību);
 - nevalstiskās organizācijas (šobrīd attīstās un pilnveidojas), pieaug to loma sabiedrības iesaistē un līdzdalībā.
2. Vietējās un starptautiskās sabiedrības ieinteresētība Latvijas NKM izzināšanā un izkopšanā.
3. Veiksmīga sadarbība ar ārvalstu partneriem (institūcijām un ekspertiem) NKM saglabāšanā.
4. NKM stratēģijas mērķi un uzdevumi noteikti valsts un pašvaldību politikas plānošanas dokumentos.
5. NKM saglabāšana un aizsardzība nostiprināta normatīvajos aktos:
 - UNESCO Konvencija – starptautiska NKM saglabāšanas sistēma (Latvijai tās īstenošanā no 2012. līdz 2016. gadam ir līdera loma, vadot starpvalstu komitejas darbu);
 - UNESCO NKM saglabāšanas sarakstos līdz šim iekļautas un atzītas par Cilvēces mutvārdu un nemateriālā kultūras mantojuma meistardarbu divas Latvijas NKM vērtības: *Dziesmu un deju svētku tradīcija un simbolisms Igaunijā, Latvijā un Lietuvā (2003)*, *Suitu kultūrtelpa (2009)*;
 - Sagatavots un nodots saskaņošanai Ministru kabinetā „Nemateriālā kultūras mantojuma likums”; uzsākts darbs pie „Nemateriālā kultūras mantojuma padomes nolikuma” un „Kārtības, kādā nemateriālā kultūras mantojuma sarakstos piesaka, iekļauj un izslēdz nemateriālā kultūras mantojuma elementus”.

Vājās puses

1. Nepietiekamas sabiedrības/kopienu zināšanas un prasmes, kas nodrošinātu NKM mērķtiecīgu saglabāšanu, pieejamību, vērtību izplatīšanu un tālāknodošanu.
2. Nepietiekamas sabiedrības/kopienu zināšanas un prasmes ES fondu līdzekļu un/vai citu līdzekļu piesaistei NKM mērķu īstenošanā.
3. Nepietiekami novērtēti, aizsargāti un atbalstīti NKM meistari.
4. NKM nepietiekami izmantots valsts iekšējā un ārējā tēla veidošanā, t.sk. trūkst pastāvīgas ekspozīcijas Dziesmu un deju svētku tradīcijas iepazīšanai un popularizēšanai.
5. Prioritāšu nelīdzsvarotība, plānojot un īstenojot NKM saglabāšanas pasākumus.
6. Nepietiekami novērtēta NKM ietekme uz tautsaimniecības attīstību, pretēji citu valstu pieaugošajai pieredzei radoši izmantot vietējo kultūras identitāti (t.sk. NKM kā īpašu vietējās kultūrvides savdabību raksturojošu elementu, atsevišķu teritoriju vai reģionu cilvēkresursu un ekonomikas attīstībai).
7. Nepietiekami attīstīta infrastruktūra Dziesmu un deju svētku centrālo pasākumu norisei Rīgā (Daugavas stadions, Mežaparka estrāde).

Iespējas

1. NKM kā resursa izmantošana:
 - Latvijas vietējo teritoriju un reģionu attīstībā, t.sk. to ekonomiskās konkurētspējas celšanā (piem., radošo industriju attīstība, kultūras tūrisma u.c. produktu veidošana);
 - pilsoniskās līdzdalības veicināšanā, sabiedrības saliedēšanā un sociālās atstumtības mazināšanā;
 - mūžizglītībā.
2. NKM saglabāšanai un attīstībai piesaistīt ES fondu un ārvalstu finanšu palīdzības līdzekļus.
3. Turpināt pilnveidot normatīvo bāzi un infrastruktūru Dziesmu un deju svētku tradīcijas saglabāšanai un attīstībai.
4. Mērķtiecīgi aktivizēt un attīstīt sadarbību ar institūcijām un organizācijām, kuru kompetence saistīta ar unikālu vietējo tradīciju saglabāšanu ilgtermiņā (t.sk. izglītības jomā), sekmējot līdzsvarotas kultūrvides un uzņēmējdarbības attīstību, lai rosinātu aktīvu NKM izmantošanu radošo kopienu un radošo reģionu attīstībā.

Draudi

1. Demogrāfiskās izmaiņas un iedzīvotāju struktūras izmaiņas var negatīvi ietekmēt NKM saglabāšanu un tālāknodošanu.
2. Patērētājsabiedrības vērtību ietekme uz sabiedrības (indivīdu, kopienu) dzīvesveidu un brīvā laika pavadīšanas izvēlēm.
3. NKM savtīga izmantošana komercdarbībā – risks vērtību noplicināšanai/degradācijai un NKM izpausmju nevēlamai transformācijai.

3.5. Priekšlikumi tālākai darbībai NKM saglabāšanā un attīstībā

Saskaņā ar Latvijas NKM jomas iekšējās un ārējās vides novērtējumu, kā arī ņemot vērā politikas dokumentos un UNESCO Konvencijā par nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanu noteikto, NKM nozaru eksperti ir snieguši priekšlikumus NKM saglabāšanai un attīstībai:

1. Tālāknodešana (īpaši ar formālo un neformālo izglītību):

- pilnveidot vai izveidot jaunas mācību/studiju programmas (piem., izveidot un attīstīt ar NKM nozarēm saistītas programmas mūzikas/mākslas skolām);
- sagatavot un organizēt seminārus un meistarklases (mērķgrupas – nevalstisko organizāciju pārstāvji, pašvaldību iestādes (muzeji, bibliotēkas, kultūras centri, skolas), tautas mākslas kolektīvi, tradicionālās kultūras grupas/individuālie izpildītāji);
- īstenot metodisko atbalstu Latviešiem ārvalstīs, piem., Latvijas ekspertu vizītes diasporas centros, lai stiprinātu tautiešu zināšanas un prasmes NKM apgūvē un tālāknodešanā, t.sk. tautas mākslas jomā (Dziesmu un deju svētku tradīcija).
- īstenot metodisko atbalstu mazākumtautību māksliniecišķajiem kolektīviem NKM apgūvē un tālāknodešanā, lai sekmētu mazākumtautību NKM saglabāšanu un tālāknodešanu to mītnes zemē – Latvijā.
- mērķtiecīgi atbalstīt NKM prasmju apguves un tālāknodešanas procesu, t.sk. veicināt meistarū un mācekļu satikšanos, kas pāraug ilgtermiņa sadarbībā (projekts „Satiec savu meistarū!”, vienlaikus nodrošinot pasākuma publicitāti un informāciju sabiedrībai); sekmēt izglītības jomas aktivizēšanos – dalīšanos ar labajām praksēm; veicināt uzņēmēju un NKM meistarū sadarbību (t.sk. tradīcijā balstītu produktu un pakalpojumu izveidi un izplatīšanu).

2. Dokumentēšana un pētniecība.

- apzināt un izpētīt dažādus NKM elementus, izplatīt rezultātus un veicināt to pieejamību plašākai sabiedrībai, t.sk. pētīt NKM dzīvotspēju un mijiedarbi ar dažādiem mākslas/mūzikas veidiem 21. gs. kontekstā;
- izstrādāt, aktualizēt un pilnveidot NKM nozaru/apakšnozaru terminoloģiju;
- veidot NKM tematikai veltītus izdevumus (t.sk. metodiskos materiālus NKM nozarēs u.c.);
- organizēt pasākumus/konferences par NKM nozaru dokumentēšanas un pētniecības jautājumiem.

3. Popularizēšana (vērtību nostiprināšana, pieejamība un izplatīšana):

- organizēt NKM nozarēs pasākumus, svētkus, festivālus. Veicināt, starpinstiitūciju sadarbību, tradicionālā un laikmetīgā mijiedarbību, piesaistīt jaunas mērķgrupas, organizēt vecākās un jaunākās paaudzes satikšanos u.tml.;
- izveidot, attīstīt un ieviest ar NKM vērtību nesēju un izplatīšanu saistītus zīmulus (svarīgi iesaistīt zīmolveidības speciālistus);
- atbalstīt informatīvi izglītojošu materiālu veidošanu un izplatīšanu Latvijas plašsaziņas līdzekļos – TV, radio, sociālajos medijos (raidījumi, digitālās platformas u.c.) plašai sabiedrībai, t.sk. latviešiem ārvalstīs un ārzemniekiem;
- sagatavot un īstenot sabiedrisko attiecību pasākumus NKM labo prakšu un īstenoto projektu rezultātu izplatīšanai un pieejamībai;
- turpināt attīstīt sadarbību ar ārvalstu latviešu māksliniecisko grupu vadītājiem, sekmējot ārvalstu māksliniecisko grupu līdzdalību 2018. gada Dziesmu un deju svētkos Latvijā, t.sk. nodrošināt iespēju ārvalstu latviešu mākslinieciskajām grupām un to vadītājiem reģistrēties LNKC mājaslapā aktuālās informācijas, metodiskā un cita ar Dziesmu un deju svētku saglabāšanu un attīstību saistīta atbalsta saņemšanai.

4. NKM stratēģijas virsmērķis un rīcības virzieni

NKM stratēģijas virsmērķis – stiprināt latvisko kultūrapziņu un radīt labvēlīgus apstākļus ikviena indivīda radošai līdzdalībai Latvijas NKM dzīvo kultūras vērtību izzināšanā, izkopšanā un tālāknodošanā nākamajām paaudzēm Dziesmu un deju svētku tradīcijas un ar to saistītajās tautas mākslas nozarēs.

Lai īstenotu virsmērķi, noteikti rīcības virzieni pamatnostādņu „Radošā Latvija” kontekstā:

1. Nodrošināt Latvijas NKM daudzveidīgo formu un prakšu saglabāšanu un tālāknodošanu, īpaši aktivizējot kopienu un institūciju mērķtiecīgu sadarbību šī mantojuma kā attīstības potenciāla un resursa izmantošanai.
2. Nostiprināt Dziesmu un deju svētku tradīcijas kā UNESCO Cilvēces mutvārdu un NKM meistardarba ilgtspēju.
3. Attīstīt daudzveidīgu, kvalitatīvu un pieejamu formālās un neformālās izglītības piedāvājumu NKM saglabāšanas, tālāknodošanas un attīstības kontekstā.

5. Rezultatīvie rādītāji

Nr. p.k.	Rezultatīvie rādītāji	2013	2014	2017	2018	2020
1.	Latvijas pašvaldību skaits % (iesaistās valsts (LNKC) organizētajās NKM, t.sk. Dziesmu un deju svētku tradīcijas saglabāšanas aktivitātēs)	98%	98%	98%	98%	98%
2.	Nevalstisko organizāciju skaits (iesaistās valsts (LNKC) organizētajās NKM, t.sk. Dziesmu un deju svētku tradīcijas saglabāšanas aktivitātēs)	45	55	35	35	35
3.	Māksliniecisko kolektīvu skaits Latvijā (piedalās Vispārējo latviešu Dziesmu un deju svētku starplaika un svētku pasākumos)	1649	1666	1700	1700	1700
4.	Amatiermākslas (tautas mākslas) kolektīvu dalībnieku skaits uz 100 iedzīvotājiem³	---	3,3	3,6	---	3,6
5.	Māksliniecisko kolektīvu skaits latviešu diasporās (piedalās kārtējos Vispārējos latviešu dziesmu un deju svētkos)	47	---	---	45	---
6.	Māksliniecisko kolektīvu dalībnieku skaits latviešu diasporās (piedalās kārtējos Vispārējos latviešu dziesmu un deju svētkos)	1300	---	---	1000	---
7.	Ar valsts atbalstu organizēto tautas mākslas un tradicionālās kultūras pasākumu skaits	---	126	130	---	126
8.	LNKC īstenoto profesionālās pilnveides un neformālās izglītības kursu skaits NKM, t.sk. Dziesmu un deju svētku tradīcijas, saglabāšanas un tālāknodošanas mērķiem	12	14	14	14	14
9.	LNKC īstenoto profesionālās pilnveides un neformālās izglītības kursu dalībnieku skaits, kuri saņēmuši apliecinājumus	432	504	500	500	500
10.	LNKC īstenoto semināru skaits NKM, t.sk. Dziesmu un deju svētku tradīcijas saglabāšanas un tālāknodošanas mērķiem (informācija un metodiskais atbalsts kultūras centru vadītājiem, darbiniekiem, māksliniecisko kolektīvu vadītājiem)	12	13	12	12	12
11.	LNKC īstenoto semināru dalībnieku skaits NKM, t.sk. Dziesmu un deju svētku tradīcijas saglabāšanas un tālāknodošanas mērķiem (informācija un metodiskais atbalsts kultūras centru vadītājiem, darbiniekiem, māksliniecisko kolektīvu vadītājiem)	1100	1200	1100	1100	1100

- 2013. gads – XXV Vispārējie latviešu Dziesmu un XV Deju svētki
- 2018. gads – Latvijas Republikas simtgadei veltīti XXVI Vispārējie latviešu Dziesmu un XVI Deju svētki

³ Dati pārrēķināti saskaņā ar 2011. gada tautas skaitīšanas rezultātiem.

Rezultatīvie rādītāji NKM iedzīvināšanas un popularizēšanas projektā „Satiec savu meistarū”

„Satiec savu meistarū”	2013	2014	2015	2017	2018	2020
Norišu vietu skaits	104	163	176	150	150	150
Meistaru skaits	253	325	475	350	350	350
Apmeklētāji	3473	3657	3836	3600	3600	3600
Novadu/pilsētu pašvaldību skaits	52	49	73	60	60	60

- *Projektā meistari ir gan personas, gan grupas, t.sk., TLM studijas, etnogrāfiskie ansambļi un folkloras kopas*
- *Kopš 2012. gada projektam jauna koncepcija (aktīva pašvaldību un sabiedrības iesaiste)*

6. Rīcības virzieni un galvenie pasākumi pamatnostādņu „Radošā Latvija” kontekstā

Nr.p.k./ Nr. RL	NKM saglabāšanas un attīstības rīcības virzieni/galvenie pasākumi	Izpildes termiņš	Atbildīgā iestāde	Iesaistītās institūcijas	Finansējuma avoti	Darbības rezultāti
6.1. rīcības virziens. Nodrošināt Latvijas NKM daudzveidīgo formu un prakšu saglabāšanu un tālāk nodošanu, īpaši aktivizējot kopienu un institūciju mērķtiecīgu sadarbību šī mantojuma kā attīstības potenciāla un resursa izmantošanai						
1.1. RL 1/1.3.1.	Izstrādāt normatīvo bāzi NKM saglabāšanai un kopienu aktīvai iesaistei NKM tālāk nodošanā	2015.– 2016.	KM LNKC	VISC, IZM, ZM, EM, UNESCO LNK, LPS, NVO u.c.	VB	Pieņemts „Nemateriālā kultūras mantojuma likums”. Pieņemti Ministru kabineta noteikumi „Nemateriālā kultūras mantojuma padomes nolikums” un „Kārtība, kādā nemateriālā kultūras mantojuma sarakstos piesaka, iekļauj un izslēdz nemateriālā kultūras mantojuma elementus”
1.2. RL 1/1.3.2.	Izveidot un regulāri aktualizēt Latvijas NKM sarakstu. Izveidot NKM padomi un nodrošināt tās darbību (sekretariāta funkcijas) NKM saglabāšanai un attīstībai, t.sk. Latvijas NKM saraksta izveides un darbības pārraudzībai	2016.– 2020.	LNKC	KM, NKM eksperti	VB, Papildu: VB EUR 132 330	Izveidots un regulāri aktualizēts Latvijas NKM saraksts; Izveidota NKM padome, nodrošināta tās darbība
1.3. RL 1/1.3.3.	Izstrādāt un īstenot programmas NKM lietpratēju (meistaru) zināšanu un prasmju tālāk nodošanai un apmācībai	2015.– 2020.	VKKF	IZM, ZM, KM, LNKC, VKPAI	VB, Papildu: VB EUR 258 000, PB	Izveidota VKKF programma NKM lietpratēju zināšanu un prasmju tālāk nodošanas atbalstam
1.4.	Izstrādāt un izdot izglītojošus, informatīvus u.c. materiālus NKM jomās, sniedzot atbalstu sabiedrības iniciatīvām NKM saglabāšanā un tālāk nodošanā	2015.– 2020.	LNKC	KM, NKM eksperti, NVO, Pašvaldības	VB	Izstrādāti un izdoti izglītojoši, informatīvi u.c. materiāli – vismaz 1 gadā
1.5.	Izstrādāt, aktualizēt un pilnveidot NKM terminoloģiju, t.sk. Dziesmu un deju svētku tradīcijas jomā	2016.– 2020.	LNKC	KM, NKM eksperti, LZA Terminoloģijas komisija	VB	Izstrādāta, aktualizēta un pilnveidota NKM terminoloģija

6.2. rīcības virziens. Nostiprināt Dziesmu un deju svētku tradīciju kā UNESCO Cilvēces mutvārdu un NKM meistardarba ilgtspēju						
2.1. RL 1/1.4.1.	Nodrošināt valsts mērķdotāciju Dziesmu un deju svētku procesā iesaistītajiem māksliniecišķajiem kolektīviem un sniegt metodisko atbalstu Latvijas un latviešu diasporas māksliniecišķajiem kolektīviem (skat. 2.5.punktu) procesa nepārtrauktības un kvalitātes nodrošināšanai	2015.–2020.	KM LNKC	Sadarbības partneri (valsts, pašvaldību institūcijas, NVO u.c.	VB, Papildu VB EUR 3 549 975, PB	Nodrošināta valsts mērķdotācija un sniegts metodiskais atbalsts Latvijas (t.sk. mazākumtautību) māksliniecišķajiem kolektīviem – vismaz 1700
2.2. RL 1/1.4.2.	Sagatavot un īstenot Dziesmu un deju svētku tradīcijas saglabāšanas un attīstības plānu 2015.–2018. gadam ⁴	2015.–2018.	LNKC	KM, IZM, VISC, Dziesmu un deju svētku padome	VB, Papildu VB EUR 5 946 810	Sagatavots un īstenots Dziesmu un deju svētku tradīcijas saglabāšanas un attīstības plāns 2015.–2018. gadam
2.3.	Sagatavot un uzsākt īstenot Dziesmu un deju svētku tradīcijas saglabāšanas un attīstības plānu 2019.–2023. gadam	2018. – 2020.	LNKC	KM, IZM, VISC, Dziesmu un deju svētku padome	VB	Sagatavots Dziesmu un deju svētku tradīcijas saglabāšanas un attīstības plāns 2019.–2023. gadam
2.4. RL 1/1.4.3.	Atbalstīt pasākumus Dziesmu un deju svētku tradīcijas norises vietu infrastruktūras uzlabošanai; Izveidot Dziesmu un deju svētku tradīcijai veltītu ekspozīciju	2016.–2018.	LNKC	KM, RD, LNKC, Dziesmu un deju svētku padome	Valsts un pašvaldību finansējumu precīzēs pēc jautājumu izskatīšanas Dziesmu un deju svētku padomē	Veikti uzlabošanas darbi Dziesmu un deju svētku norises vietu infrastruktūrā; Izveidota Dziesmu un deju svētku tradīcijai veltīta ekspozīcija
2.5.	Attīstīt sadarbību ar ārvalstu latviešu māksliniecišķo grupu vadītājiem, sekmējot ārvalstu māksliniecišķo grupu līdzdalību Dziesmu un deju svētkos Latvijā	2016.–2018.	LNKC	NVO, Pašvaldības	VB	Dziesmu un deju svētkiem Latvijā gatavojas ārvalstu māksliniecišķās grupas – vismaz 40

⁴ Detalizēti „Dziesmu un deju svētku tradīcijas saglabāšanas un attīstības plānu 2015.–2018. gadam” pieejams LNKC mājaslapā <http://www.lnkc.gov.lv/>

2.6.	Attīstīt sadarbību ar mazākumtautību māksliniecišķo grupu vadītājiem, sekmējot mazākumtautību māksliniecišķo grupu līdzdalību Dziesmu un deju svētkos Latvijā	2016.–2018.	LNKC	NVO, Pašvaldības	VB	Nodrošinātas mērķdotācijas mazākumtautību māksliniecišķo grupu vadītāju darba samaksai – vismaz 40
2.7. RL 1/2.3.3.	Sarīkot Latvijas Republikas simtgadei veltītus Vispārējos latviešu Dziesmu un deju svētkus ⁵	2016.–2018.	KM LNKC	IZM	Papildu VB EUR 4 800 000, PB	Īstenoti Latvijas Republikas simtgadei veltīti Vispārējo latviešu Dziesmu un deju svētki
2.8.	Nodrošināt Latvijas līdzdalību Dziesmu un deju svētku tradīcijas saglabāšanas Baltijas valstu komitejas darbā	2014.–2020.	LNKC	KM, IZM	VB	Nodrošināta Latvijas līdzdalība Dziesmu un deju svētku tradīcijas saglabāšanas Baltijas valstu komitejā
6.3. rīcības virziens. Attīstīt daudzveidīgu, kvalitatīvu un pieejamu formālās un neformālās izglītības piedāvājumu NKM saglabāšanas, tālāknodošanas un attīstības kontekstā						
3.1. RL 4/2.1.3.	Atbalstīt sabiedrības iesaisti daudzveidīgās tautas mākslas aktivitātēs ⁶	2014.–2020.	LNKC	KM, Pašvaldības	PB	Daudzveidīgās tautas mākslas aktivitātēs iesaistīti kolektīvi – vismaz 1700
3.2.	Izvērtēt nepieciešamību un lemt par jaunu mācību/studiju programmu izveidi NKM jomā ⁷	2016. – 2020.	Izglītības iestādes, LNKC	KM, IZM, VISC,	VB	Atbilstoši izvērtējumam izveidotas jaunas mācību/studiju programmas
3.3.	Organizēt sabiedrību izglītojošus pasākumus dažādām mērķgrupām (NVO, pašvaldībām u.c. interesentiem) NKM saglabāšanai un tālāknodošanai UNESCO konvencijas īstenošanas kontekstā	2015.–2020.	LNKC	KM, NKM eksperti, NVO, Pašvaldības	VB	Īstenoti sabiedrību izglītojoši pasākumi – vismaz 10 gadā

⁵ Skat. „Dziesmu un deju svētku tradīcijas saglabāšanas un attīstības plāns 2015.–2018. gadam”, LNKC mājaslapā <http://www.lnkc.gov.lv/>

⁶ Skat. „Dziesmu un deju svētku tradīcijas saglabāšanas un attīstības plāns 2015.–2018. gadam” 1. uzdevums, LNKC mājaslapā <http://www.lnkc.gov.lv/>

⁷ Skat. Kultūrizglītības stratēģija (no 2016. gada pieejama LNKC mājaslapā <http://www.lnkc.gov.lv/>)

3.4. RL 4/2.3.1.	Organizēt un attīstīt ikgadējo tradicionālo prasmju zinātāju pasākumu "Satiec savu meistar!" (starptautiskās iniciatīvas „Eiropas amatu prasmju dienas” ietvaros), sekmējot NKM lietpratēju atpazīstamību sabiedrībā un dažādu partnerību veidošanos NKM saglabāšanai un attīstībai	2015.– 2020.	LNKC	KM, IZM, pašvaldības, NVO, augstskolas u.c.	Papildu VB EUR 162 000, PB	Īstenots pasākums „Satiec savu meistar!”, katru gadu: - vismaz 150 vietās Latvijas pilsētās un novados - iesaistīti vismaz 350 meistari - kopā vismaz 3600 apmeklētāji
3.5. RL 4/2.3.2.	Organizēt meistarklases amatu prasmju zinātājiem un dizaina studentiem, veicinot jaunu inovatīvu produktu veidošanu reģionos	2016.– 2020.	LNKC, LMA	KM, IZM, ZM	Papildu VB EUR 60 000, PB, finansējumu plānots piesaistīt no ESF/ELFLA	Organizēta vismaz viena meistarklase gadā

7. Stratēģijas īstenošanas novērtēšanas kārtība

NKM stratēģijas īstenošanu vērtē katru gadu, apkopojot NKM saglabāšanu raksturojošos statistikas datus Latvijas Digitālajā kultūras kartē, un sadaļā „Rezultatīvie rādītāji” norādot attiecīgā rādītāja izpildi, kā arī gatavojot atskaiti par LNKC ikgadējā Darba plāna izpildi.

LNKC nodrošina nepieciešamo informāciju KM par pamatnostādņu „Radošā Latvija” īstenošanu informatīvajam ziņojumam un tā iesniegšanai Ministru kabinetā:

- līdz 2017. gada 1. aprīlim starpposma informatīvajam ziņojumam;
- līdz 2021. gada 1. aprīlim gala ziņojumam.

Nepieciešamības gadījumā LNKC sagatavo grozījumus Stratēģijā.